

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Kohtukoosseis	Ülle Jänes, Iko Nõmm, Imbi Sidok-Toomsalu
Otsuse tegemise aeg ja koht	30. detsember 2014, Tallinn
Kohtuasja number	2-13-25867
Kohtuasi	Üllar Talviste hagi Kalle Muuli vastu ebaõigete andmete ümberlükkamiseks ja mittevaralise kahju hüvitamiseks
Vaidlustatud kohtulahend	Harju Maakohtu 22.04.2014 otsus
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Kalle Muuli apellatsioonkaebus Üllar Talviste vastuapellatsioonkaebus
Apellatsioonkaebuse hind	8500 eurot
Menetlusosalised, nende esindajad	Hageja Üllar Talviste (isikukood 35603200374, Rävala pst 4, 10143 Tallinn), lepinguline esindaja adv Olavi-Jüri Luik Kostja Kalle Muuli (isikukood 3580110244, elukoht Võidu tn 45, 11212 Tallinn), lepingulised esindajad adv Allar Jõks ja adv Carri Ginter
Istungi toimumise aeg	27. november 2014

RESOLUTSIOON

Harju Maakohtu 22.04.2014 otsus tühistada resolutsiooni punkti 1 osas, milles kohus märkis, et rahuldab hagi osaliselt, ning menetluskulude jaotuse osas. Otsuse resolutsiooni punkti 1 muuta ja märkida, et hagi rahuldatakse tervikuna, menetluskulud aga jaotada ümber. Ülejäänud osas jätta maakohtu otsus muutmata.

Kostja apellatsioonkaebus jätta rahuldamata, hageja kaebus rahuldada.

Kahes kohtuastmes kantud menetluskulud jätta kostja kanda.

Edasikaebamise kord

Ringkonnakohtu otsuse peale võib vandeadvokaadi vahendusel esitada kassatsioonkaebuse Riigikohtule 30 päeva jooksul otsuse kättetoimetamisest alates. Menetlusosaline võib ise esitada menetlusabi saamise taotluse, samuti esitada teise menetlusosalise kaebuse või muu taotluse kohta seisukohti ja vastuväiteid. Seaduses sätestatud tähtaja järgimiseks peab menetlusabi taotleja tegema tähtaja kestel ka menetlustoimingu, mille tegemiseks ta menetlusabi taotleb.

Hagi ja selle aluseks olevad asjaolud

24.05.2013 esitas Üllar Talviste (hageja) hagi Kalle Muuli (kostja) vastu ebaõigete andmete ümberlükkamiseks ja kahjuhüvitise saamiseks.

Hagiavalduse kohaselt osutas hageja õigusabiteenust Eesti riigile vastavalt Eesti riigi (Kaitseministeeriumi kaudu) ja Advokaadibüroo HETA vahel sõlmitud õigusabilepingule. Advokaadibüroo HETA omakorda sõlmis allhanke korras lepingu Inglise advokaadibürooga BPE Solicitor, mille kaudu osutas õigusabiteenust inglise advokaat John Beevor.

Kostja andis 2012. aastal välja raamatu „Isamaa tagatuba, Mart Laari valitsus 1992-1994,“ milline sisaldab muuhulgas peatükki pealkirjaga „Advokaat Talviste lõppmäng“, kus raamatu autor märgib muuhulgas järgmist: „2002. aasta juuni lõpus istusid Tallinnas Radissoni SAS hotellis nõupidamise laua taha neli IMI esindajat. Nende vastas võtsid koha sisse advokaadid Beevor ja Talviste. Ootamatult soovitas Talviste pärast seda kohtumist oma kliendil Sven Mikseril sõlmida IMIga kokkulepe summas 600 000 dollarit pluss 50 000 seni kantud kulusid. Kokku 650 000 dollarit. IMI finantsdirektor Michael Biran oli kokkuleppe juba alla kirjutanud. Oleks piisanud Sven Mikseri allkirjast ja Eesti riik oleks kaotanud 1,1 miljonit sellest 1,75 miljonist dollarist, mis Londoni arbitraaž 2003 lõpus Eesti kasuks välja mõistis. Mikser ei läinud liimile. Ta ei kirjutanud kokkuleppele alla. Noore ministrina ei näinud Mikser pettust ise läbi, kuid kaitseministeeriumis leidis inimesi, kes jõudsid teda viimasel hetkel hoiatada. Kelle vahel oleksid pettuse õnnestumise korral jagunenud need 1,1 miljonit dollarit, pole vist raske oletada.“

Kostja on avaldanud raamatus hageja osas järgmised ebaõiged faktiväited:

- 1) „Ootamatult soovitas Talviste pärast seda kohtumist oma kliendil Sven Mikseril sõlmida IMIga kokkulepe summas 600 000 dollarit. Noore ministrina ei näinud Mikser pettust ise läbi“;
- 2) „Kelle vahel oleks pettuse õnnestumise korral jagunenud need 1,1 miljonit dollarit, mis Eesti riigil oleks saamata jäänud, pole vist raske oletada“.

Eeltoodud lausetega väitis kostja, et kompromissetepaneku esitamisega üritasid hageja ja John Beevor toime panna pettuse ning oleksid seeläbi saanud riigi arvelt 1,1 miljonit dollarit. Selliselt on kostja levitanud hageja käitumise kohta ebaõiged ja au teotavaid faktiväited, mis loovad hagejast pildi kui isikust, kes ei ole aus ja seeläbi ametiala esindajana usaldusväärne. Hageja väitel ei olnud ühelgi isikul kompromissetepaneku esitamise ajal teada, milliseks võib kujuneda Londoni arbitraažikohtu otsus. Advokaadil on kohustus teavitada klienti kõikidest asjaoludest ning seega oli informatsiooni ja kompromissetepaneku esitamine kliendile kohane ja korrektne käitumine advokaatide poolt.

Oluline on silmas pidada ka peatükki „Advokaat Talviste lõppmäng,“ kus kostja esitas talle teadaoleva faktoloogia, mida kostja kinnitas ka 19.10.2012 ajalehes „Postimees“ ilmunud artiklis. Kui teha peatüki pealkirjast ja sisust järeldusi, siis jääb igale keskmisele inimesele mulje, et hageja pettus ei õnnestunud. Esitatud faktiväidetest ja peatüki pealkirjast tuleneb koostoimes, et kostja väidab üheselt, et pettuse korraldajaks oli hageja, mitte IMI.

Kostja esitatud faktiväited ei vasta tegelikkusele ning kostjal lasub kohustus tõendada vastupidist. Kostja peab tõendamata, et tõele vastavad järgmised väited: 1) 26.07.2002 oli hagejale ja John Beevorile teada, milliseks kujuneb lõplik lahend Londoni arbitraažis ja kui palju raha riigile välja mõistetakse; 2) hageja varjas kompromissi esitamisel kliendi eest eeltoodud asjaolu; 3) kompromissetepaneku aktsepteerimisel saanuks hageja ja John Beevor 1,1 miljonit dollarit endale; 4) kompromissetepaneku esitamisega ja soovitusel seda sõlmida üritas hageja toime panna pettust ja 5) pettuse toimepanemise tulemusena oleks hageja saanud kasu raha näol.

Kui leida, et tegemist on väärtushinnanguga, on tegemist negatiivse hinnanguga. Isiku mainet kahjustav väärtushinnang on kohane, kui selle avaldajal on mõistlik õigustus teist isikut üldsuse ees negatiivselt kajastada. Hageja ega John Beevor ei ole andnud mingit põhjust sellise väärtushinnangu esitamiseks. Hinnangute avaldamine on tekitanud hagejale moraalset kahju, sest hageja kutsetegevuse aluseks on usaldusväärsus.

Tulenevalt põhiseaduse (PS) §-st 17 ja võlaõigusseaduse (VÕS) § 1047 lg-st 4 palus hageja kohustada kostjat avaldama omal kulul ajalehes „Eesti Ekspress“ ja elektroonilises väljaandes „Delfi“ ebaõigeid andmeid ümber lükkav teadaanne järgmistel tingimustel:

- ajalehes „Eesti Ekspress“ tuleb teadaanne avaldada mahus ¼ ajalehe lehekülje pindalast, märgitud lehekülj ei tohi olla ajalehe eelviimane ega viimane;
- ajalehes „Eesti Ekspress“ ja „Delfi“ avaldatav teadaanne on valge tagapõhjaga, ilma illustratsioonideta ning ajalehe „Eesti Ekspress“/„Delfi“ või kolmanda isiku kommentaarideta vms lisamaterjalita, tähesuurusega vähemalt 18 ning järgmise tekstiga: Kalle Muuli avaldas advokaat Üllar Talviste KOHTA VALEANDMEID JA VABANDAB“. Raamatus „Isamaa tagatuba“ avaldas Kalle Muuli peatüki pealkirjaga „Advokaat Talviste lõppmäng,“ milles vastavalt jõustunud kohtuotsusele tsiviilasjas nr 2-13-25867 on avaldatud järgmised tegelikkusele mittevastavad andmed:

- Advokaat Üllar Talviste üritas toime panna pettust;
- Advokaat Üllar talviste üritas saada rahalist kasu Israeli relvatehase TAAS poolt Eesti riigile pakutud kompromissist.

Lisaks palus hageja kostjalt enda kasuks välja mõista mittevahaline kahju 25 000 eurot ja jätta menetluskulud kostja kanda. Alternatiivnõudena, juhul kui kohus käsitleb kostja avaldatud väärtushinnanguna VÕS § 1046 lg 1 tähenduses, palus hageja kostjalt välja mõista mittevahalise kahju summas 25 000 eurot ja jätta menetluskulud kostja kanda.

24.09.2013 täpsustas hageja oma nõuet ning palus kohustada kostjat avaldama omal kulul ajalehes „Eesti Ekspress“ ja elektroonilises väljaandes „Delfi“ ebaõigeid andmeid ümber lükkav teadaanne järgmistel tingimustel:

- ajalehes „Eesti Ekspress“ tuleb teadaanne avaldada mahus ¼ ajalehe lehekülje pindalast, märgitud lehekülj ei tohi olla ajalehe eelviimane ega viimane;
- ajalehes „Eesti Ekspress“ ja „Delfi“ avaldatav teadaanne on valge tagapõhjaga, ilma illustratsioonideta ning ajalehe „Eesti Ekspress“/„Delfi“ või kolmanda isiku kommentaarideta vms lisamaterjalita, tähesuurusega vähemalt 18 ning järgmise tekstiga: „KALLE MUULI AVALDAS ADVOKAAT ÜLLAR TALVISTE KOHTA VALEANDMEID“. Raamatus „Isamaa tagatuba“ avaldas Kalle Muuli peatüki pealkirjaga „Advokaat Talviste lõppmäng,“ milles vastavalt jõustunud kohtuotsusele tsiviilasjas nr 2-13-25867 on avaldatud järgmised tegelikkusele mittevastavad andmed:

- Advokaat Üllar Talviste üritas toime panna pettust;
- Advokaat Üllar talviste üritas saada rahalist kasu Israeli relvatehase TAAS poolt Eesti riigile pakutud kompromissist.

Hageja palus kostjalt välja mõista mittevahalise kahju kohtu äranägemisel (mis hageja arvates võiks olla 25 000 eurot) ning jätta menetluskulud kostja kanda.

Kostja vastuväited

Kostja hagi ei tunnistanud, palus jätta selle rahuldamata ning menetluskulud hageja kanda.

Kostja käsitles raamatus Israeli relvatehingut mitte ainult hagejat puudutavas peatükis, vaid ka sellele eelnenud kaheksas peatükis. Peatükk pealkirjaga „Advokaat Talviste lõppmäng“ jutustab Israeli relvatehingu lõppvaatusest ehk sellest, kuidas ilmnes, et IMI oli Eesti riiki petnud ning kuidas asuti IMI-lt raha tagasi nõudma. Episoodis oli kandev roll tõesti hagejal, kes osales IMI-ga

viimastes kohtuvälistes läbirääkimistes ning kes lõpuks esindas Eesti riiki Londoni arbitraažikohtu vaidluses. Seetõttu ongi pealkirjaks „Advokaat Talviste lõppmäng.“ Pealkirja sõnastusel puudub tagamõte. Kostja on peatükis läbivalt rääkinud IMI poolsest pettusest. Kostja ei seo hagejat mistahes pettusega.

Kostja leidis, et hageja nõue ei pruugi olla täidetav, kuna „Eesti Ekspress“ ja „Delfi“ otsustavad sõltumatult, kas ja milliseid avaldusi väljaanded avaldavad. Kostja ei ole avaldanud hageja suhtes ebaõigeid faktiväiteid ega õigusvastaseid väärtushinnanguid. Kostja ei väitnud, et hageja üritas Eesti Vabariiki mingil moel petta või Eesti riigi arvelt raha teenida. Kostja ei ole väitnud, et hageja üritas kompromisslepingu esitamiselega pettust toime panna. Lausest „ootamatult soovitas Talviste pärast seda kohtumist oma kliendil Sven Mikseril sõlmida IMI-ga kokkulepe summas 600 000 dollarit. Noore ministrina ei näinud Mikser pettust ise läbi“, tulenevad vaid järgmised faktiväited: 1) hageja oli Eesti Vabariigi lepinguline esindaja; 2) hageja esitas Sven Mikserile IMI kompromissettepaneku; 3) Sven Mikser oli noor minister.

Lause „kelle vahel oleks pettuse õnnestumise korral jagunenud need 1,1 miljonit dollarit, mis Eesti riigil oleks saamata jäänud, pole vist raske oletada“, ei sisalda ühtki faktiväidet, mida oleks võimalik süüdistavana käsitada. Lause on abstraktne ning kostja on lause sisustamise jätnud faktide pinnalt lugejale. Ka hageja poolt tellitud keeleekspertiis tuuakse välja, et nimetatud lause ei ole üheselt seostatav konkreetse isikuga ning lugejal on võimalik „kelle“ alla paigutada kõik neli potentsiaalset pettuse subjekti: IMI, advokaadid Bevor ja Talviste ning küsimärgiga ka Leonid Apananski, sest tema seotus asjaga ei selgu. Mõistliku inimese seisukohast ei saa teha järeldust, et peatükis on väidetud, et hageja oleks riigi arvelt saanud 1,1 miljonit dollarit. Esiteks ei selgu eelnevast tekstist, et hageja oleks toime pannud pettuse ja see ei tundu ka loogiline, kuna hageja esindas Eesti riiki. Teiseks on uskumatu, et kui IMI oleks saavutanud Eesti Vabariigiga kompromissi ja pidanud Eesti Vabariigile tasuma üksnes 650 000 dollarit, oleks IMI tasunud hagejale veel 1,1 miljonit dollarit. Seega ei ole rakendatav VÕS § 1047 lg 4 ning hagejal puudub õigus nõuda ebaõigete andmete ümberlükkamist. Kostja hinnangul peab kohus tuvastama, mida kostja mõistliku inimese arusaama järgi üldsusele avaldas.

Kostja ei ole hageja suhtes avaldanud ka hageja mainet kahjustavaid väärtushinnanguid. Peatükis „Advokaat Talviste lõppmäng“ on kostja välja toonud objektiivselt kehtivad faktid: hageja oli Eesti Vabariigi lepinguline esindaja, hageja esitas Sven Mikserile IMI kompromissettepaneku ja Sven Mikser oli noor minister. Isegi, kui asuda seisukohale, et kostja on avaldanud hageja suhtes väärtushinnanguid, ei ole avaldatud väärtushinnangud õigusvastased. Kostja ei teinud peatükis ühtki meelevaldset järeldust, vaid on faktide pinnalt jätnud ruumi järelduste tegemiseks lugejale. See, et kostja on sõnastanud faktoloogia ilukirjanduslikult ning jätnud õhku küsimuse, mis oleks saanud IMI-le makstud 1,1 miljonist dollarist, kui kompromisspakkumine oleks allkirjastatud, ei viita negatiivselt hagejale. Kui kohus leiab vastupidist, siis on kostja hinnangul peatükis avaldatu õigustatud just eeltoodud faktidega.

Sõnade „ootamatult“ ja „soovitas“ kasutamine oli kostja poolt korrektne ning vastas tegelikele asjaoludele. IMI poolt 650 000 dollarilise kompromissettepaneku tegemine oligi ootamatu, kuna varasemalt oli IMI pakkunud kohtuväliselt kokkulepet summas 1,002 miljonit dollarit. Sõna „soovitas“ kasutamine on samuti mõistlik, kuna hageja esitas kaitseministrile kokkuleppe, mis oli IMI poolt juba allkirjastatud. Kui leping on juba ühelt poolt allkirjastatud, ei toimu reeglina enam läbirääkimisi tingimuste üle, vaid eeldatakse üksnes teise poole poolt allkirjastamist. Seega on arusaadav, et hageja esitas kokkuleppe Sven Mikserile allkirjastamiseks. Nimetatu näitab, et kostja ei ole kasutanud nimetatud sõnu ebaõigesti ega vihjanud sõnade kasutamisega hageja poolt mistahes pettuse üritamisele.

Hageja poolt välja toodud laused ei asetse peatükis kõrvuti. Kuna esimesele etteheidetavale lausele järgnes selgitus, et kuna IMI esitas kompromissi allkirjastatult, siis saab lause, mis räägib noore ministri poolt pettuse mitte läbinägemisest, viidata üksnes IMI enda tegevusele, mitte mitu lauset varem viidatud hageja tegevusele. Kuivõrd hageja poolt etteheidetav lause „noore ministrina ei näinud Mikser pettust ise läbi“, ei sisalda hageja kohta andmeid ning lause ei järgne vahetult hagejat puudutavale lausele, ei saa peatükist välja lugeda, et hageja oleks üritanud pettust läbi viia.

Hagejale ei ole tekkinud mittevaralist kahju. Hageja ei ole selgitanud, kuidas on raamatu ilmumine tekitanud hagejale kahjustusi ning kaasa toonud hagejasse avaliku suhtumise olulise halvenemise. Seega ei ole hagejat puudutava peatüki avaldamine märkimisväärselt hageja au ja head mainet riivav. Avaldatu eesmärgiks ei olnud hageja kahjustamine, vaid faktoloogia esitamine ja lugejale tõlgendus- ja mõtlemisruumi jätmine. Hageja ei ole mittevaralise kahju olemasolu selgitanud ja selline hageja nõue tuleb jätta rahuldamata.

Esimese astme kohtu lahend

Harju Maakohtu 22.04.2014 otsusega rahuldati hagi osaliselt ja kohustati kostjat avaldama omal kulul hiljemalt 15 päeva jooksul kohtuotsuse jõustumisest arvates ajalehes „Eesti Ekspress“ ja elektroonilises väljaandes „Delfi“ ebaõigeid andmeid ümber lükkav teadaanne järgmistel tingimustel:

-teadaanne ajalehes „Eesti Ekspress“ peab olema mahus ¼ lehekülje pindalast, märgitud leheküljel ei tohi olla ajalehe eelviimane ega viimane;

-teadaanne ajalehtedes „Eesti Ekspress“ ja „Delfi“ peab olema valge tagapõhjaga, ilma illustratsioonideta ja ajalehe „Eesti Ekspress“/„Delfi“ või kolmanda isiku kommentaarideta vms lisamaterjalita, tähesuurusega vähemalt 18 ning järgmise tekstiga:

„KALLE MUULI AVALDAS ADVOKAAT ÜLLAR TALVISTE KOHTA VALEANDMEID“. Raamatus „Isamaa tagatuba“ avaldas Kalle Muuli peatüki pealkirjaga „Advokaat Talviste lõppmäng“, milles on avaldatud järgmised tegelikkusele mittevastavad andmed:

- Advokaat Üllar Talviste üritas toime panna pettust;

- Advokaat Üllar Talviste üritas saada rahalist kasu Israeli relvatehase TAAS poolt Eesti riigile pakutud kompromissist.

Maakohus mõistis kostjalt hageja kasuks välja mittevaralise kahju summas 5000 eurot ning jättis menetluskulud 85 % ulatuses kostja kanda ja 15 % ulatuses hageja kanda.

Kohtule esitatud professor Krista Kerge tekstiekspertiisi ja vande all antud ütlustega on tõendatud, et mõistlik inimene saab tekstist aru selliselt, et hageja on üritanud Eesti riiki petta ja Londoni arbitraaži otsusega saadud 1,75 miljonist dollarist enamuse oleks riik just halbade nõuandjate tõttu kaotanud ja sellised nõuandjad on omakasu peal väljas olnud. Advokaadid on asetatud tekstis halba valgusesse. Advokaatide roll pettust üritava subjektina teravdub tänu sellele, et analüüsitavatel lehekülgedel esitatakse üks kirjeldatud sündmustest hilisem fakt, mis ülejäänud 2002. aastal toimunud sündmustega otse ei haaku: asjaolu, et Londoni arbitraaž mõistab Eesti kasuks 2003. aastal välja 1,75 miljonit dollarit. Selline fakt otse kokkuvõtva lõigu eel, kus sündmuskulgu tähistab sõna „pettus“, tekitab kahtluse, et nimetatud isikud üritasid „pettuse õnnestumise korral“ riigile kahju tekitada.

Kohtu hinnangul ei ole veenev kostja poolt tellitud ajalehe „Postimees“ peatoimetaja ja Tartu Ülikooli ajakirjandusõppejõu Priit Pulleritsu (kostja kauaaegne tuttav ja endine töökaaslane) arvamus. Lisaks on Krista Kerge täiendava arvamusega tõendatud, et Priit Pulleritsu arvamus ei ole tõsiseltvõetav ega lähtu eesti keelt vabalt valdava mõistliku isiku rollist, vaid apelleerib sellele, et „Talviste esindas ju Kaitseministeeriumi, mitte IMI-t.“ Krista Kerge on leidnud, et Priit

Pulleritsu arvamus on demagoogiline ehk mõtteseosed on haakumatud või lünklikud seal, kus tekst on näiliselt siduv. Priit Pulleritsu arvamus, et petjaks oli IMI, ei ole mõistlik, kuna fraas „kelle vahel oleks jagunenud 1,1 miljonit dollarit“ ei saa käia ühe petja ehk IMI kohta, vaid viitab mitmusele ning sama väite kõrval seisev kõrvallause „pole vist raske oletada“ sunnib otseselt lugejat ise järeldusi tegema ehk asesõna „kelle“ taga seisvaid isikuid tekstist järeldama. Seetõttu leidis kohus, et Priit Pullerits on arvamuse koostamisel silmas pidanud kostja huve.

Kohus leidis, et analüüsid tervikteksti ja peatüki pealkirja „Advokaat Talviste lõppmäng“ ei nähtu, et kostja seostaks pettuse korraldamist vaid IMI-ga, samuti on mõistlikule inimesele üheselt arusaadav, et kostja arvates on pettuse korraldajaks ja kasusaajaks muuhulgas hageja. Kui siduda väide „Kelle vahel oleks pettuse õnnestumise korral jagunenud need 1,1 miljonit dollarit, mis Eesti riigil oleks saamata jäänud, pole vist raske oletada“ faktiväitega, et hageja üritas toime panna pettust, saab iga mõistlik inimene aru, et pettuse toimepanija on see, kes saab pettuse toimepaneku tulemusena kasu. Tekstiekspertiisis on Krista Kerge märkinud, et lause lõpust „...pole vist raske oletada“ tuleneb, et lugejat sunnitakse tekstist järeldama, keda võiks teksti põhjal pettuses kahtlustada. Ühe isikuna kerkib kindlasti esile hageja. Lisaks on Kirsta Kerge märkinud, et sõna „kelle“ viitab mitmusele, mistõttu ei ole võimalik, et kostja on mõelnud petjana IMI-d.

Kohus leidis, et kostja on raamatu „Isamaa tagatuba, Mart Laari valitsus 1992-1994“ peatüki „Advokaat Talviste lõppmäng“ järgmistes lausetes: 1) „Ootamatult soovitas Talviste pärast seda kohtumist oma kliendil Sven Mikseril sõlmida IMI-ga kokkulepe summas 600 000 dollarit pluss 50 000 seni kantud kulusid,“ 2) „Noore ministrina ei näinud Mikser pettust ise läbi, kuid kaitseministeeriumis leidis inimesi, kes jõudsid teda viimasel hetkel hoiatada,“ 3) „Kelle vahel oleks pettuse õnnestumise korral jagunenud need 1,1 miljonit dollarit, mis Eesti riigil oleks saamata jäänud, pole vist raske oletada“ avaldanud hageja osas järgmised kaudsed faktiväited: a) hageja üritas toime panna pettust, b) hageja üritas saada rahalist kasu Iisraeli relvatehase TAAS poolt Eesti riigile pakutud kompromissist. Kostja on avaldanud hageja suhtes kaudsed faktiväited selle kohta, et hageja üritas riiki petta ja pettuse õnnestumise korral oleks saanud osa 1,1 miljoni dollari jagamisest. Tegemist on faktiväidetega, kuna kostja on konkreetse sündmuse raames toonud välja hulga faktilisi asjaolusid. Ka oma 19.10.2012 ilmunud intervjuus ajalehe „Postimees“ peatoimetaja Alo Rauniga kinnitas kostja, et raamat „Isamaa tagatuba“ on jutustus kostja suu läbi ning iga sõna või lause taga on dokument või kellegi mälestus ning kostja fantaasiat antud asjas ei ole, kuna 99,9 % raamatust on dokumentaalne. Kostja ei ole tõendanud nende väidete vastavust tegelikkusele.

Tunnistajate Sven Mikseri, Lauri Almanni ja Indrek Kanniku ütlustega on tõendatud, et tunnistajatel puuduvad andmed selle kohta, et hageja üritas Eesti riiki petta. Puudusid ka pretensioonid seoses kõnealuses küsimuses riigi esindamisega. Ka kostja enda poolt vande all antud ütlustega on tõendatud, et tal puuduvad andmed selle kohta, et advokaadid Talviste ja Beevor kuulusid nende inimeste ringi, kelle vahel oleks jaotatud välja petetud raha. Tunnistaja Lauri Almann on ka märkinud, et kompromissettepaneku esitamises ei olnud midagi erakorralist ega iseäralikku, sest selliseid pakkumisi tehakse ja allkirjastatakse, sest tulemus ei ole ette teada.

Kuivõrd kaudsed faktiväited rajanevad tegelikkusele mittevastavatele andmetele, siis on hagejal õigus nõuda nende andmete ümberlükkamist. Kuna hageja on kohtule esitanud ajalehe „Eesti Ekspress“ ja elektroonikaväljaande „Delfi“ kinnitused, et nad on valmis vastavad teated avaldama, siis on kohtuotsuse resolutsioon täidetav. Kohus ei saa kostjat kohustada hageja ees vabandama, mistõttu jättis kohus hageja tekstist välja sõnad „JA VABANDAB“. Oma olemuselt on ebaõigete andmete ümberlükkamise hagi sarnane mittevaralise kahju hüvitamise haviga. Seetõttu ei pidanud kohus hagi piiridest väljumiseks seda, kui kohus kohustab ümberlükkamise teadet avaldama

mõnevõrra teistsuguses sõnastuses, kui seda nõudis hageja, mis samal põhjusel tähendab, et kohus ei rahuldanud hagi osaliselt. Maakohus pidas põhjendatuks kostjalt hageja kasuks välja mõista mittevahaline kahju summas 5000 eurot. Menetluskulud jättis kohus 85% ulatuses kostja kanda ja 15% ulatuses hageja kanda.

Apellatsioonkaebus

Kostja palub apellatsioonkaebuses maakohtu otsuse tühistada osas, milles maakohus hagi rahuldab ja teha uus otsus, millega jätta hagi rahuldamata ja menetluskulud hageja kanda. Maakohus kohaldas vääralt menetlusõiguse norme ning jättis otsuse olulises osas põhjendamata.

Kohus ei arvestanud kõigi kostja väidete ja tõenditega ega põhjendanud nende arvestamata jätmist. Hageja poolt etteheidetavaid faktiväiteid ei ole peatükis „Advokaat Talviste lõppmäng“ avaldatud. Tegemist on hageja enda hinnanguga, mida on tõendatud selgelt suunava ekspertiisi tellimisega. Tunnistajate ütlustest nähtub üheselt, et vaidlusaluses peatükis sisalduvad faktiväited vastavad tõele. Kostja ei ole avaldanud faktiväiteid, et hageja üritas toime panna pettust ja saada rahalist kasu Israeli relvatehase TAAS poolt Eesti riigile pakutud kompromissist. Taolised faktiväited põhinevad hageja enda subjektiivsel hinnangul, sest hageja loeb enda kohta käivat teksti eelarvamusega. Kogutud tõendite pinnalt ei saa kostjale ette heita ebaõigete andmete avaldamist.

Ebaõige on mõistliku isikuna käsitleda rakenduslingvistika professorit Krista Kerget, kuna mõistlikuks isikuks tuleb pidada tavapärasest isikut, kes ei oma vastavas valdkonnas kõrgendatud teadmisi. Ka on Krista Kerge asunud kostja poolt kirjutatud lugema eelhoiakuga ja olukorras, kus talle on antud lugemiseks suunavad küsimused. Seega on Krista Kerge eksperthinnangu puhul tegemist suunatud arvamusel. Lugeses Krista Kerge ekspertarvamust ja 18.02.14 kohtuistungil antud ütlusi, ilmneb selge vastuolu. Ekspertarvamus väidab Krista Kerge, et on üheselt mõistetav, kes üritasid toime panna pettust ning mida saab peatükist „Advokaat Talviste lõppmäng“ järeldada. Samas on ta tunnistust andes väitnud, et järeldusi ei tee autor, vaid lugeja.

Kohus ei ole põhjendanud, miks Krista Kerge ekspertarvamus on suurema tõendusliku jõuga, kui Priit Pulleritsi ekspertarvamus. Arusaamatuks jääb, miks kohus leiab, et Priit Pullerits ei ole eesti keelt vabalt valdav isik. Taoline kohtu seisukoht on põhjendamatu ning lähtub pelgalt Krista Kerge ekspertiisarvamusel.

Tunnistajate Sven Mikseri, Lauri Allmanni ja Indrek Kanniku ütlusega on tõendatud, et peatükis „Advokaat Talviste lõppmäng“ avaldatud ainus faktiväide „Ootamatult soovitas Talviste pärast seda kohtumist oma kliendil Sven Mikseril sõlmida IMI-ga kokkulepe summas 600 000 dollarit pluss 50 000 seni kantud kulusi“, vastab tõele ning ei ole ebaõige faktiväide. Samade tunnistajate ütlustega on tõendatud, et lisaks oli hageja soovitus ka Kaitseministeeriumi nõunikele ja kantsleritele üllatav, murettekitav ning valmistab arusaamatusi. Kostjal oli igati õigus hageja sellise käitumise puhul otsi lahti jätta ja anda lugejale võimalus oma järelduste tegemiseks.

Maakohus on leidnud, et kostja on kaudselt peatükis „Advokaat Talviste lõppmäng“ avaldanud järgmisi faktiväiteid: „advokaat Üllar Talviste üritas toime panna pettust“ ja „advokaat Üllar Talviste üritas saada rahalist kasu Iisraeli relvatehase TAAS poolt Eesti riigile pakutud kompromissist“. Kostja ei ole hageja kohta avaldanud väidetud kaudseid faktiväiteid ning võimalikud kaudsed faktiväited vastavad tõele. Isegi kui kõnealuses peatükis oleks veel kaudseid fakte, mille pinnal saab teha järeldusi, siis on need jäetud lugeja enda teha, kostja ei ole ise ühtegi kaudset järeldust teinud. Hageja on teinud tekstist ise subjektiivseid järeldusi, mida on esitletud ebaõigete faktiväidetena.

Mittevaralise kahju väljamõistmisel on kohus kohaldanud ebaõigesti VÕS § 134 lg-t 2 ja § 1047 lg-t 4. Mittevaralise kahju väljamõistmine ei ole põhjendatud. Hagejal ei ole mittevaralist kahju tekkinud. Hagejat puudutava peatüki avaldamine ei ole märkimisväärselt hageja au ja head mainet riivav. Kostja ei ole hageja kohta avaldanud ebaõigeid andmeid. Kui kohus siiski jõuab järeldusele, et kostja on avaldanud kaudselt ebaõigeid andmeid, siis ei ole alust mittevaralise kahju väljamõistmiseks, sest piisab ebaõigete andmete ümberlükkamisest.

Kohus on riivanud kostja PS §-st 19 ja §-st 45 tulenevaid põhiõigusi. Vaidlusaluses peatükis ei ole kostja teinud ühtegi järeldust, vaid jätnud küsimused õhku, et lugejal oleks mõtteainet ja võimalus ise kõikide faktide pinnalt järeldus teha. Piirates kostja õigust – jätta õhku küsimusi – piiratakse tugevalt väljendusvabadust. Maakohtu otsus on tekitanud olukorra, kus kostjale heidetakse ette andmete avaldamist, mida ta tegelikkuses ei ole avaldanud ning selle alusel kohustatakse esitama ebaõigeid andmeid ümber lükkav teadaanne.

Vastuapellatsioonkaebus

Hageja palub vastuapellatsioonkaebuses muuta maakohtu otsust osas, milles kohus märkis, et rahuldab hagi osaliselt, kuigi rahuldab hagi täielikult, ning menetluskulude jaotuse osas.

Hageja nõustub maakohtuga selles, et hagiavaldis kuulub rahuldamisele. Küll on maakohtu jäänud märkamata, et hageja on oma nõuet täpsustanud 24.09.2013 kohtuistungil ja 24.09.2013 esitatud menetlusdokumendis. Tegelikult rahuldab maakohus hagi, arvestades hageja täpsustatud nõuet, täies ulatuses. Järelikult on ebaõige kohtuotsuse resolutsioonis märgitu, et hagi rahuldati osaliselt. Samuti on ebaõige kohtuotsuse punktides 51 ja 52 märgitu.

24.09.2013 kohtuistungil protokollist nähtuvalt loobus hageja enda nõudes sõnade „JA VABANDAB,“ kasutamisest. Samuti palus hageja kohtul kostjalt välja mõista mittevaraline kahju kohtu äranägemisel (hageja hinnangul 25 000 eurot). 24.09.2013 esitatud menetlusdokumendis (Hageja nõude täpsustus ja hageja seisukohad seoses kostja täiendava vastusega) loobus hageja samuti oma nõudes sõnade „JA VABANDAB“ kasutamisest ning palus kostjalt välja mõista mittevaralise kahju kohtu äranägemisel (summas 25 000 eurot). Asjaolu, et hageja avaldas arvamust, millises suuruses võiks kahjuhüvitis olla, on tavapärane praktika ja ei muuda hageja nõuet summaliseks nõudeks. Kohus oli seotud hageja poolt 24.09.2013 kohtuistungil esitatud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 376 lg-de 4 ja 6) ja kirjalikult (vastavas menetlusdokumendis) esitatud nõudega.

Vastused apellatsioonkaebustele

Pooled paluvad vastastikku jätta apellatsioonkaebused rahuldamata ning kohtuotsuse vastaspoole kaevatud osas muutmata.

Ringkonnakohtu seisukoht

Tsiviilkolleegium, ära kuulunud asjast osavõtnud isikute seisukohad kohtuistungil ning tutvunud toimiku materjaliga, leidis, et Harju Maakohtu kaevatavat otsust tuleb muuta osas, milles kohus on resolutsioonis märkinud, et hagi rahuldatakse osaliselt, kuigi tegelikult rahuldab kohus hagi täielikult. Sellest tulenevalt jaotab ringkonnakohus ümber ka esimese astme kohtus kantud menetluskulud ning jätab need kostja kanda. Vastavas osas tühistab ringkonnakohus maakohtu otsuse (TsMS § 657 lg 1 p 2) ning rahuldab hageja apellatsioonkaebuse. Muus osas jätab ringkonnakohus maakohtu otsuse muutmata. Kolleegium nõustub maakohtu otsuse põhjendustega ning tulenevalt TsMS § 654 lg-st 6 neid ei korda. Vastuseks kostja apellatsioonkaebusele märgib ringkonnakohus järgmist.

Kolleegium ei nõustu kostja kaebuse käsitlesega, nagu oleks maakohus heitnud kostjale otsuses ette andmete avaldamist, mida ta tegelikkuses ei ole avaldanud, ning kohustanud teda selle alusel esitama ebaõigeid andmeid ümberlukkav teadaanne. Praegusel juhul ei ole tegemist väljendusvabaduse piiramisega üksnes seetõttu, et isik on leidnud, et tema kohta antud arvamus või informatsioon on teda häiriv. Maakohus tuvastas õigesti, et kostja on oma teoses avaldanud kaudseid andmeid, mille lugemisel tekib väärtushinnangute kogum. Tegemist on kolmes lauses avaldatud andmetega, milles sisalduvad faktiväited, et hageja üritas toime panna pettust ning saada kasu Iisraeli relvatehase TAAS (IMI) poolt Eesti riigile pakutud kompromissist. Kostjat on kujutatud üldsuse ees ebaõigesti sel teel, et esitatakse kaudseid asjaolusid, millest mõistlikult võib järeldada otseseid fakte hageja kohta. See, et faktiväitest on võimalik järeldada ka kostja arvamust, ei muuda faktiväidet väärtushinnanguks. Faktiväite sisu hindamisel tuleb avaldatud väiteid võtta sellistena nagu need on, seega peab kohus vaidluse korral tuvastama, mida kostja mõistliku inimese arusaama järgi üldsusele avaldas. Maakohus on sellest lähtunud ning püüdnud kõigi esitatud tõendite põhjal tuvastada, mida on vaidlusaluste lausetega silmas peetud. Asjaolu, et kohus nõustus tekstiekspertiisi arvamusega, mille koostajaks oli keeleteaduste doktor, ei kinnita kostja väidet, nagu poleks viidatud isik võimeline mõistma eesti keelt vabalt valdavalt mõistlikku isikut ega seetõttu ka järeldama, mida avaldatuga tegelikult väljendati (kuidas sellest aru saadi). See, et eksperdil võis olla mingi „eelhoiak“, lähtuvalt talle esitatud küsimustest, nagu väidab kostja, ei kahanda eksperdiarvamuse tõenduslikku väärtust. Sellest tulenevalt lasuski kohtul kohustus hinnata kõiki tõendeid kogumis, sh eksperdiarvamust, mida kohus on seadusest juhitud ka teinud.

Maakohus ei andnud Krista Kerge eksperdiarvamusele suuremat tõenduslikku kaalu kui Priit Pulleritsu arvamusele. Kohus on kõiki tõendeid hinnanud piisava põhjalikkusega ning otsustanud oma siseveendumuse kohaselt, milline menetlusosalise väide on tõendatud, milline mitte. Ringkonnakohtul ei ole alust kahelda maakohtu järeldustes ega nende põhjal langetatud otsuses. Väär on kostja väide, nagu oleks maakohus leidnud, et Priit Pullerits ei ole eesti keelt vabalt valdav isik. Tegemist on kontekstist väljarebitud fraasiga, mis ei haaku kohtuotsuse vastava põhjenduse tegeliku sisuga. Maakohus on kõnealuse tõendi osas märkinud, et tema hinnangul ei ole Priit Pulleritsu arvamuses toodud käsitus kooskõlas vaidlusaluse teksti tegeliku sisuga. Kohus on seejuures põhjendanud, miks ei ole nimetatud arvamus tema jaoks veenev.

Kolleegium ei nõustu kostja jätkuva seisukohaga, et ta ei ole avaldanud hageja kohta väidetavaid kaudseid faktiväiteid ning võimalikud kaudsed faktiväited vastavad tõele. Kostja vastav käsitus on ühekülgne subjektiivne hinnang tekstile ega ole kooskõlas selle tegeliku sisuga (ega kohtu käsutuses olnud tõenditega). Hageja ei ole esitlenud ebaõigete faktiväidetena omapoolseid subjektiivseid järeldusi, nagu märgib kostja. Tekstis sisalduvad väited ei jäta lugejale võimalust neid vabalt interpreteerida, vaid viitavad üheselt hagejapoolsele pettusele ja rahalise kasu saamisele. Õige ega kooskõlas teksti tegeliku sisuga ei ole käsitus, nagu ei oleks kostja kui autor ise mingeid kaudseid järeldusi tekstis teinud. Antud juhul ei jätnud autor järelduste tegemist lugeja otsustada, nagu kaebuses väidetakse, vaid fakte reastades suunas ta lugeja võimaliku järelduse ühes kindlas suunas. Autor ei jätnud „otsi lahti“ („õhku küsimusi“), nagu kostja väidab, ega andnud lugejale sisulist võimalust teha oma järeldused ise. Seetõttu ei ole alust ka väitel, et kohtuotsusega tekitati olukord, kus kostjat kohustatakse ütleva asju, mida ta pole kunagi öelnud (levitama võõrast arvamust). Eeltoodud põhjustel ei ole ka võimalik nõustuda apellandiga, nagu riivaks kontrollitav maakohtu otsus kostja põhiseaduslikke õigusi. Maakohtu otsusega ei ole kostjale pandud kohustust väljendada võõrast arvamust ega piiratud kostja väljendusvabadust määral, mida võiks hinnata ebaproportsionaalseks.

Nõustuda ei saa kostja kaebuses sisalduva hinnanguga tunnistajate ütlustele ning sellele tugineva järeldusega, nagu oleks teose vaidlusaluses peatükis avaldatud vaid üks faktiväide, mis seisnes advokaat Talviste ootamatult kliendile antud soovitusel sõlmida kohtuväline kokkulepe IMI-ga. Sellist järeldust teha need ütlused ei võimalda. „Ootamatu soovitus“ ei ole kindlasti käsitletav faktiväitena, vaid pigem tunnetusliku hinnanguna. Pealegi ei olnud kohtul alust tuvastada hagi aluseks olevaid asjaolusid üksnes tunnistajate ütluste põhjal. Kohtul lasus kohustus hinnata kõiki menetlusosaliste poolt kohtu ette toodud asjaolusid ja nende tõendamiseks esitatud tõendeid.

Ka mittevaralise kahju hüvitise suurust käsitlevas osas ei ole alust maakohtu otsust muuta. Kuna mittevaralise kahju täpse suuruse tõendamine ei ole võimalik, on vastava kahju hüvitamiseks üldjuhul piisav nende asjaolude tõendamisest, mille esinemisega seob seadus mittevaralise kahju hüvitamise nõude. Kostja käitumise õigusvastasus tehakse kindlaks asjaolude kaalumise tulemusel. Mittevaralise kahju eest väljamõistetava hüvitise suuruse otsustab kohus diskretsiooni alusel, mida maakohus ongi praegusel juhul teinud. VÕS § 134 lg 1 järgi arvestatakse mittevaralise kahju hüvitise määramisel rikkumise raskust ja ulatust ning kahju tekitaja käitumist ja suhtumist kahjustatud isikusse pärast rikkumist. Maakohtu hinnangu kujunemine on otsusest jälgitav. Ringkonnakohtul ei ole alust kahelda, et hageja õiguste rikkumine kahjustas tema psüühilist seisundit ja tegevust. Hüvitise suuruse määratlemisel on maakohus arvestanud nii teose leviku ulatust kui asjaolu, et hageja käitumist seostatakse teoses tema kutsetegevusega, samuti seda, et ka pärast hagi kohtule esitamist on kostja jätkanud hageja halvustamist (13.02.2014 sissekanne Facebook`i kontol).

Hageja apellatsioonkaebus tuleb rahuldada. Antud juhul on maakohus rahuldanud hagi tervikuna, kuid ekslikult märkinud, et tegi seda osaliselt. Nimetatud eksimus tuleb parandada ja kohtuotsust selles osas muuta. 24.09.2013 menetluskohustusdokumendis nõude täpsustamise kohta on hageja loobunud oma nõudes sõnade „*ja vabandab*“ kasutamisest ning jätnud mittevaralise kahju suuruse kohtu otsustada (tl 77-86, I köide). Sama kordas hageja ka 24.09.2013 kohtuistungil (protokoll tl 98-99, I köide). Sel põhjusel tuli maakohtul lugeda hagi tervikuna rahuldatuks.

Menetluskulude jaotus

Kuna maakohus rahuldab hageja nõude tervikuna, tuli menetluskulud jätta kostja kanda (TsMS § 162 lg 1). Selles osas tuleb maakohtu otsust muuta.

Praegusel juhul muudab ringkonnakohtus osaliselt esimese astme kohtu otsust, rahuldab hageja kaebuse ja jätab kostja kaebuse rahuldamata, mistõttu jäävad ka apellatsioonimenetluse kulud kostja kanda (TsMS § 171 lg 1).

/allkirjastatud digitaalselt/

Ü. Jänes

/allkirjastatud digitaalselt/

I. Nõmm

/allkirjastatud digitaalselt/

I. Sidok-Toomsalu